

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio IX. De coassumptis à filio Dei in natura humanit pertinentibus ad
perfectionem, scilicet de scientia Christi in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Ad hoc dicitur, quod proculdubio Antichristus non est caput demonum malorum, sed hominum tantum, quia nec ordine, nec virtute, nec perfectione illos excedit in malitia, cum sit futurus purus uiciorum, ac per hoc non habiturus ita malam uoluntatem, sicut habent demones, qui in quolibet opere suo uincuntur, adeo quod etiam naturalibus actibus apponunt circumstantias malas. Antichristum autem nihil prohibet operaturum aliquid de genere boni, siue sine maiori operis circumstantia, pura quia honorabit parentes, & huiusmodi. Vnde & Angelum custodem habebit, persuasurum quandoque, ut ab aliquo desistat malo. De diabolo autem aliud est dicendum absolute, & aliud infra expositionem presentis literae, nam absolute uerum est, quod Lucifer est caput omnium malorum, tam demonum, quam hominum, quod facile deduci potest utendo ratione septimi articuli. Secundum praesentem autem litteram diabolus dicitur caput omnium malorum hominum, ita quod tam in 7. qua in 8. art. non est sermo nisi de malis hominibus. Et ly diabolus, non sumitur pro aliquo uno diabolo solo, sed pro toto ordine diabolico, uel melius pro Lucifero, ut continet totum ordinem diabolicum, ita quod sensus est, quod diabolus, hoc est Lucifer cum suis, uel ordo diabolicus, est caput omnium malorum hominum. Et huic sensui attestantur tentationes hominum, quae non ab aliquo uno diabolo sunt. Vnde patet responsio ad duas primas obiectiones.

Ad tertiam autem dicitur, quod in Antichristo ponitur plentudo malitiae non simpliciter, nec Lucifer, sed inter homines, ea ratione, quia in eo est diabolus, hoc est diabolicus ordo, secundum plenum effectum malitiae. In responsionibus ad primum, & secundum simul, dubium occurrit, quia in responsione ad primum dicitur, diabolus & Antichristum non esse duo capita, sed unum caput; in responsione autem ad secundum, dicitur, Antichristum esse membrum diaboli. Haec non sibi inuicem aduersantur, quia si Antichristus est membrum diaboli, oportet diabolus esse caput Antichristi, ac per hoc Antichristus est caput subordinatum altiori capiti, scilicet diabolo, & sic Antichristus & diabolus sunt duo capita.

Ad hoc dicitur quod diabolus potest dupliciter considerari, scilicet secundum se, uel ut est in Antichristo. Si secundum se, sic Antichristus & diabolus sunt duo capita, quorum unum subordinatur alii, scilicet Antichristus diabolo, & hoc dicitur responsio ad secundum. Si autem consideretur diabolus, ut est in Antichristo, sic ambo sunt unum caput, & sic uerificatur responsio ad primum. Vel, & melius respondetur, quod diabolus & Antichristus dupliciter considerari possunt, primo in ordine ad multitudinem malorum hominum (de quibus est sermo) & sic ambo sunt caput unum corporis unius. Et hoc directe intendit

responsio ad primum, dum duo capita unius, & eiusdem omnino corporis mystici excludit. Secundo considerantur inter se, & sic Antichristus respectu diaboli est membrum, diabolus autem caput eius, sicut Deus caput Christi. Cum quo ita, quod respectu multitudinis malorum hominum Antichristus est caput, & sic Antichristus est caput subordinatum altiori capiti, qui diabolus est. Et hoc dicitur responsio ad secundum.

QVAESTIO IX.

De scientia Christi in communi, in quatuor articulos diuisa.

DE INDE considerandum est de scientia Christi. Circa quam duo consideranda sunt. Primo, quae scientiam Christum habuerit, secundo de unaquaque scientiarum ipsius.

CIRCA primum quaeruntur quatuor.

- ¶ Primo, Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam praeter diuinam.
- ¶ Secundo, Vtrum habuerit scientiam, quam habent beati, uel comprehensores.
- ¶ Tertio, Vtrum habuerit scientiam inditam uel infusam.
- ¶ Quarto, Vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam praeter diuinam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit aliqua scientia praeter diuinam. Ad hoc enim necessaria est scientia, ut per eam aliqua cognoscantur, sed Christus per scientiam diuinam cognoscebat omnia superfluum igitur fuisset quod in eo esset alia scientia.

Respondetur. Lux minor per maiorem offuscatur: sed omnis scientia creata comparatur ad scientiam Dei

Circa primum igitur habes in tertio sent. Ioannis Capreoli distinctione uigesimaquarta quaestione prima, argumenta multa Ioannis de Ripa & aliorum, quae quoniam procedunt ex extraneis aut immiscent illa (puta quod uisio sit species) aut differentiam inter matutinam & uespertinam cognitionem, aut cognitionem creaturarum in uerbo, aut differentiam inter cognitionem enigmaticam & facilem, aut intuitiuam, aut etiam magis extraneam, aut illa, quae in littera hac soluuntur, & scientia detradit ex propriis, non ex extraneis, refecareque debent superflua, ideo omittenda censui, allatis tantum duobus motiuis. Primum est Deus respectu beatorum se habet ut species intelligibilis. ergo multo magis potest se habere ut intellectio. Antecedens patet: Et consequentia probat, quia magis repugnat Deo ratio habitus seu habitualis formae, quam actus seu formae actualis: sed ipse habet rationem habitus, seu habitus ualis formae, intelligere autem habet rationem actus, ergo. Secundum est ex auctoritate Aug. 4. de Trinitate. cult. dicentis de uisione beata duo. primo; quod illa Deus est bonus & beatus, secundo, quod ipsa sola est summum bonum cuius adipsendum gratia praecipitur agere quicquid ratione agimus. Ex his enim patet, quod uisio beatorum est quid increatum, alioquin Deus esset bonus & beatus aliquo creato, & aliquid creatum esset summum bonum & finis ultimus &c.

Circa secundum autem occurrit statim obiectio, quod alicuius naturae, licet inferat intellectionem diuinam, non possit esse naturalem. Tertia S. Thomae.

Super quaestione non articulum primum.

Titulus clarus est.

In corpore tria sunt. Primo respectu integritatis naturae, assumptae pro radice conclusionis. Secundo respondetur quaesito unica affirmatiua conclusione (scilicet oportet in Christo esse scientiam creatam) trib. rationibus super dicto fundamento fabricatis, probando illam.

Tertio confirmatur conclusio auctoritate sacro Concilii, recitandi illius rationem. Omnia clara sunt in littera.

In responsione ad primum eiusdem articuli, dubia duo occurrunt circa illud, unde hic actus non potuit esse animae humanae Christi, cum sit alterius naturae. Primum quidem circa id, quod dicitur de impossibilitate actus intelligendi diuini, quod sit actus intelligendi animae Christi, nam multum re putant hoc esse possibile. Secundum circa dicti rationem scilicet cum sit alterius naturae, quoniam non apparet quantum ualeat.

3. di. 14. r. 1. q. 1. & u. q. 20. ar. 3. & o. p. 3. c. 223.

G anime

Est glia gor. in Mar. in pua

Art. 1. quae

cap. 3. inter opera Aug. 103.

Art. 1. huius quae

Et. et. ibid.

animę humane, non tamen infert non posse communicari ani-
mę humane. Magna enim differentia est inter conuenire ut na-
turale. & conuenire ut communicatum: proprietatis liquidem i-
gnis non conuenit rei ignite, ut naturalis illi rei, puta ferro, sed
ut communicata ferro. Et ad diuina ascendendo personalitas

in creatam, sicut lux minor ad
maiores. ergo in Christo non
refulgit alia scientia, quam diui-
na.

¶ 3 Præterea. Vnio humane na-
turę ad diuinam, facta est in per-
sona, ut ex supradictis patet. Ponitur autem in Christo secundum
quosdam quedam scientia unio
nis, per quam scilicet Christus ea
quę ad mysterium incarnationis
pertinent, plenius sciuit, quam
aliquis alius. Cum ergo unio
personalis contineat duas natu-
ras, uidetur quod in Christo non
sint duę scientię, sed una scien-
tia pertinens ad utramque natu-
ram.

SED CONTRA est, quod Am-
brosius dicit in libro de Incarna-
tione, * Deus in carne perfectio-
nem naturę assumpsit humanę.
suscepit sensum hominis, non
sensem carnis inflatum: sed ad
sensum hominis pertinet scien-
tia creata. ergo in Christo fuit
scientia creata.

RESPONDEO. Dicendum,
quod sicut ex supradictis patet, ¶
filius Dei humanam naturam in-
tegram assumpsit, id est, non
solum corpus, sed etiam animę,
non solum sensitiuam, sed etiam
rationalem. Et ideo oportuit,
quod haberet scientiam creatam
propter tria. Primo quidem pro-
pter animę perfectionem. Ani-
ma enim secundum se conside-
rata est in potentia ad intelligibi-
lia cognoscenda: est enim sicut ta-
bula, in qua nihil est scriptum: &
tamen possibile est in ea scribi per
intellectum possibilem, in quo
est omnia fieri, ut dicitur in tercio
de Anima. Quod autem est in potē-
tia, est imperfectum, nisi reducat
ad actum. Non autem fuit con-

posita. Quia tamen multi ignorantis propriam uocē, non sunt
capaces dicte rationis, offert se secunda uia, ex hoc quod operatio
est actus operantis secundum esse naturale. Hęc propositio habet
duas partes, prima est, quod operatio est actus operantis. Et quod
ad istam partē sobrie intellecta, hoc est proportionaliter de opera-

ratione trāsente &
immanente, per se
nota est, nam opera-
tio trāsiens est actus
agētis, ut a quo saltē
operatio autē imma-
nens est actus opera-
ntis, ut cuius saltē.
Secunda uero pars
est ly secundum esse
naturale, quę etiā est
per se nota inducen-
do nā generare est a
generante secundum
esse naturale, & sentire
est in sentiente
secundum naturale esse:
& similiter desiderare
in desiderante, & in-
telligere in intelli-
gente. Et ex terminis
patet, quia operans,
in quantum operans
secundum naturale esse
operatur, sicut
& est. Sub hac autē
propositione sublimē-
dum est, quod diuina
substantia non pot
esse actus secundum
esse naturale alicui
creaturę, ut patet;
igitur nō potest diui-
nū intelligere eē in-
telligere, quo forma-
liter intelligat crea-
tura. Dico autē natu-
rale esse, ad differen-
tiam actus scđm eē
intelligibilem obie-
ctum intellectus est
perfectio & actus in
intellectu, secundū es-
se intelligibile; nihil
enim prohibet, sub-
stantiam aliqua, quę
est actus, non solum
in genere entis, sed
in ordine intelligibi-
li esse perfectionem,
ac per hoc actum al-
terius secundum eē
intelligibile. Hoc si-
quidem mō ponunt
Theologi diuinā es-
sentiam esse, ut spēm
intelligibilem intel-
lectus, creati beati,
& similiter Philoso-
phi ponentes inferiorem intelligentiam intelligere per superio-
rem. Et hac uia processit Auctor in litera afferens pro rōne alit-
tatem naturę: quia enim operatio est actus operantis in esse na-
ture, impossibile est, quod operatio, quę est substantia unius, conue-
niat alię nature, nisi substantia illa in esse nature iungatur alię
nature nature, quod in proposito esse impossibile clare liquet. Et per
hęc patet responsio ad primam objectionem in primo dubio.

¶ Ad auctoritatem primam Aug. dicitur, quod non intendit Aug.
eamdem numero uisionem esse beatam Deum & nos, sed eandē
obiectiue & modaliter, quia idem obiectum & idem modus est
utriusque, dum Deus per seipsum a se, & nobis uidetur.

¶ Ad auctoritatem primam Aug. dicitur, quod non intendit Aug.
eamdem numero uisionem esse beatam Deum & nos, sed eandē
obiectiue & modaliter, quia idem obiectum & idem modus est
utriusque, dum Deus per seipsum a se, & nobis uidetur.

¶ Ad auctoritatem primam Aug. dicitur, quod non intendit Aug.
eamdem numero uisionem esse beatam Deum & nos, sed eandē
obiectiue & modaliter, quia idem obiectum & idem modus est
utriusque, dum Deus per seipsum a se, & nobis uidetur.

q. 2. ar. 2.

In li. de in-
car. do. c. 7. a
me. to. 2.

q. 5.

lib. 3. de aīa
se. 19. to. 2.

Alter uia est ex dependentia intellectōnis ab intelligente, quia
scilicet intelligere est operatio uitalis intelligentis, de ratione au-
tem operationis uitalis est, quod sit ab eo, cuius est operatio uita-
lis, alioquin uiuere actualiter non esset a uiuere substantialiter,
quod non uidetur intelligibile, quia sic anima non esset prin-
cipium uegetandi, sentiendi, appetendi, intelligendi, & secundum
locum mouendi, & sic anima non esset anima.

Et confirmatur, quia sicut non est intelligibile, quod Sortes
generet Platonem, & actus generandi non sit a Sorte: & simili-
ter quod Sortes motu animali progrediatur, & motus eius non
sit ab ipso: & similiter quod appetat aut uelit, & appetitus eius
non sit ab anima, ita non est intelligibile, quod uiuat uita intel-
lectuali actuali, quę nihil aliud est, quam ipsum intelligere, &
quod tale intelligere, tale uiuere non sit ab intelligente. Constat
autem quod diuinum intelligere, non potest dependere ab ali-
quod creatura.

Impossibile est igitur, quod actus intelligendi, quo Deus in-
telligit, fiat actus intelligendi quo creatura formaliter intelligat.
Ex hac igitur uia, quod actus uitalis cuiusq; uiuentis aut est ipsa
substantia uiuentis, aut est ab ipsa, concludit primo impossibilitas

li. 10. m.

q. 2. ar. 2.

inf. ar. 2.

22.

¶ Ad

Ad secundam dicitur, quod non inconuenit aliquam operatio- nem creatam esse summum bonum, no simpliciter, sed inter crea- ta, & similiter esse ultimum finem. Idem & in idem redit, dum dicitur summum bonum inter concupiscibilia simpliciter, & ultimus finis ut concupiscibilis simpliciter.

Ad tertiū autem dubii obiecta respō- deatur, quod processio litera est efficax ad probandum, quod intelligere diuinum non potest esse actus anime Christi, ex eo quod est alterius nature, & cum dicitur, quod alietas nature comparatur habere actum alienum per communione, respōdetur, quod licet hoc in communi uerum sit (quia in quibusdam potest natura ipsa alteri nature commu- nicari, ut forma com- municatur materie, & ignis ferro) in tali tamen natura, que est incommunicabilis alteri nature in esse nature fallum est, quia alietas nature excludit alienum actum a se, non solum ut naturalem, sed ut communicatum sibi ita quod sit actus eius. Et quia diuina natura est incommu- nicabilis secundum esse nature, cuius que nature, ideo efficaciter loquens, explicite de ipsa Au- ctor concludit, quod non potest ipse in- telligere esse actus anime humane Christi.

Quod autem obicitur, quasi a simili, de personalitate diuina communicata nature humane, faci- le soluitur ex eo, quod personalitas non communicatur ut actus create nature, Auctoris autem ratio de actu loquitur, dum ex eo quod intel- ligere Dei est actus, qui natura est diuina, infert, quod non potest esse actus anime, quia est alterius nature. Non est ergo similis ratio de communione personalitatis, ut personalitas, & actu intelligendi, ut actus intelligendi: quia personalitas diuina potest fieri personalitas humane nature, sine hoc quod sit actus eius: actus autem intelligendi diuinus non potest fieri actus intel- ligendi humane anime, nisi fiat actus anime humane, quod est impossibile. Rationabiliter igitur conclusio litera asseritur.

Philosophi autem ponentes inferiores intelligentias intelligere per substantias superiorum intelligentiarum, non aduertantur doctrine huic, quoniam ex hoc non habetur, quod ponant intel- ligere superioris communicari inferiori idem numero, sed solum quod substantia superioris se habet respectu inferioris, ut forma seu species intelligibilis, ut nos dicimus de essentia diuina respectu beatorum. Unde nihil obstant eorum dicta, siue uera, siue falsa sint in se.

In responsione ad tertium eisdem articuli aduerte, quod Auctor ad rem spectans, monstrat non dari scientiam unionis, ut distingui- tur contra unita, hoc est, non dari ex parte unionis aliquam sci- entiam, sed solum ex parte naturarum unitarum, diuine scilicet & humane. Et loquitur de his subiectiue, illi autem, qui allegantur in argumento posuerunt scientiam unionis obiectiue, & ideo non curant de illis Auctor.

Appellatur autem scientia unionis, vel unitorum subiectiue, quod consequitur ad unitas naturas (ut diuina ad diuinam, & huma- na ad humanam) & que consequeretur ad ipsam unionem na- turarum, quam Auctor monstrat non dari.

Scientia autem unionis vel unitorum obiectiue uocatur, que de unionem uel unitis est, ut obiecto. Et talis scientia unionis datur in Christo, quia scitur a Christo unionis, ut illi dicebant, sed non nisi scientia diuina, uel humana, ut Auctor in litera explanat.

Super questionis nona articulum se- cundum. Titulus clarus est. In corpore articuli una est conclusio. In Christo est scientia beata consistens in uisione Dei excellentissime. Conclusio ista habet duas partes. Prima est, quod in Christo est scientia beata: secunda, quod excellentissime. Probatur in litera, primo prima pars. Omne quod est in potentia reducitur in actum per aliquod ens actu: homo est in potentia ad scientiam beatam in Deo uisione consistentem, & reducitur in actum istum per Christi humanitatem, ergo in Christo est scientia beata. Maior probatur in calido. Minor quo ad primam partem probatur, quia homo est capax illius beatitudinis, quia est ad imaginem Dei, & ad illam ordinatur, ut ad finem. Quo ad secundam uero, auctoritate Apostoli. Decebat eum & de in calce corporis articuli probatur secunda pars conclusionis. scilicet quod excellentissime, quia semper causam oportet esse perfectiorem causato.

Aduerte nouit, quod quia propositiones evidentes ac usitate, tamquam statim percepta tricare quadoque dicuntur Auctor Maiorem sic atulit, non curans limitare ea, ut debet intelligi. si reducitur ad actu neque, non omne quod est in potentia, reducitur ad actu (quum multa sint in potentia que nunquam erunt) sed omne quod est in potentia, si reducitur ad actu oportet quod reducat ad actu per aliquod ens actu: hoc non intendit litera, & hoc solum est ad propositum. Et propterea in Minore ponuntur tot condones. scilicet homo est in potentia, & quod ordinatur ad illa ut finem, ex hoc non ostendit necessitate, quod potentia est reducenda ad actum, licet non in singulis hominibus: quia impossibile est, quod potentia ad finem sit frustra in tota uniuersali specie.

Circa hunc litera processum, dubium occurrit, quia propositio illa fundametalis. Reducens aliquid de potentia in actu, est in actu, quauis sit uerissima in causis principalibus, non tamen est uera in causis instru- mentalibus, ut ex Alex. patet 12. Meta. & ad sensu patet, instrumenta non esse talia in actu, qualia sunt ab ipsis, ut semina in naturalibus, & organa artificum testantur. Humanitas autem Christi non est efficiens principale, sed instrumentale respectu nostre beatitudinis, non igitur sequitur ex sua efficientia, quod sit actu beata, quauis de facto beata sit, non est ergo efficax processus litera.

Ad hoc dicitur, quod instrumentum est duplex, quod iam pure instrumentum, ut organa artium & semina, & huiusmodi: Tercia s. Thomae, G 3 quoddam

ARTICULVS II.

Utrum Christus habuerit scientiam, quam habent Beati, uel comprehensores.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit scientia beatorum uel

etiam secundum quod homo, secundum illud Ioan. 8. Scio eum, & sermonem eius seruo. ergo in Christo fuit scientia beatorum.

articuli probatur secunda pars conclusionis. scilicet quod excellentissime, quia semper causam oportet esse perfectiorem causato. Aduerte nouit, quod quia propositiones evidentes ac usitate, tamquam statim percepta tricare quadoque dicuntur Auctor Maiorem sic atulit, non curans limitare ea, ut debet intelligi. si reducitur ad actu neque, non omne quod est in potentia, reducitur ad actu (quum multa sint in potentia que nunquam erunt) sed omne quod est in potentia, si reducitur ad actu oportet quod reducat ad actu per aliquod ens actu: hoc non intendit litera, & hoc solum est ad propositum. Et propterea in Minore ponuntur tot condones. scilicet homo est in potentia, & quod ordinatur ad illa ut finem, ex hoc non ostendit necessitate, quod potentia est reducenda ad actum, licet non in singulis hominibus: quia impossibile est, quod potentia ad finem sit frustra in tota uniuersali specie. Circa hunc litera processum, dubium occurrit, quia propositio illa fundametalis. Reducens aliquid de potentia in actu, est in actu, quauis sit uerissima in causis principalibus, non tamen est uera in causis instru- mentalibus, ut ex Alex. patet 12. Meta. & ad sensu patet, instrumenta non esse talia in actu, qualia sunt ab ipsis, ut semina in naturalibus, & organa artificum testantur. Humanitas autem Christi non est efficiens principale, sed instrumentale respectu nostre beatitudinis, non igitur sequitur ex sua efficientia, quod sit actu beata, quauis de facto beata sit, non est ergo efficax processus litera. Ad hoc dicitur, quod instrumentum est duplex, quod iam pure instrumentum, ut organa artium & semina, & huiusmodi: Tercia s. Thomae, G 3 quoddam

Li. d. lo. m. 100.

q. 2. art. 1. in arg. & resp. 22.

Li. d. m. 100.

inf. art. 1. car. Et op. 1. g. 22.

quoddam ita instrumentum, quod est etiam causa sui, sicut feruus est organum domini, ita tamen quod libero arbitrio suorum motuum causa est. Quamuis autem primum instrumentorum genus non habeat actu quod instrumentaliter efficit, secundum tamen instrumentorum genus, quatenus sui dominium habet admittit, actu habet quod in alijs efficit. Et quia Christus homo sic est instrumentum Dei, ut liber sit, libere cooperet, & efficiat nos beatos, ideo in litera illatum est, quod ipse est actu beatus.

In probatione secunda partis conclusionis, nota nouit, quod Auctor plus concludit, quam probet explicite ratio allata; quia ratio non probat explicite nisi quod Christus est perfectus beatus, quam alij homines: & tamen concluditur, quod est beatus excellentissime. Licet autem hoc gratia materiae, quoniam iam de claratum est, Christum esse caput omnium beatorum, tam hominum, quam Angelorum, ac per hoc subintelligendo sic, quod Christus est causa efficiens beatitudinem nostram, ut caput beatorum, optime inferat, quod est excellentissime beatus, ut pote, causa, ut caput.

In responsione ad tertium eiusdem articuli nota distinctio de supra naturam, vel secundum naturam, quoniam hinc habes intellectum diuersorum diuersorum de beatitudine nostra, cum inuenies quod est naturalis, aut quod est supernaturalis. Verum tamen esto cautus, ut bene notes in secundo membro inquam, scilicet secundum naturam suam est capax eius: quoniam est conditio haec diminutis a simpliciter ad secundum quid: non enim quia homo est capax illius visionis, sequitur, ergo est illi naturalis, aut habet illam potentiam naturalem: quia plus requiritur ad naturalitatem simpliciter, & ad potentiam naturalem, scilicet naturalis inclinatio in illum actum: sed solum sequitur, quod habet naturam, quae potest eleuari in illum actum. In hoc enim differt homo ab animalibus, scilicet ex hoc ipso, quod est intellectualis anima, quod bruta non possunt eleuari in actum videndi Deum, homo autem potest eleuari in illum: quod hinc prouenit, quia intellectualitas est capax visionis illius, pars autem sensitua tantum non est illius capax. Quo circa visio Dei est aliquo modo naturalis anima nostra, sed secundum quid, quia est capax ex sua natura illius: non est autem simpliciter naturalis illi, aut alteri cuiquamque creaturae, sed solum Deo.

RESPON. Dicendum, quod illud, quod est in potentia, reducitur in actum per id, quod est actu: oportet enim esse calidum id, per quod alia calefiunt. Homo autem est in potentia ad scientiam beatorum (quae in Dei visione consistit) & ad eam ordinatur sicut ad finem: est enim creatura rationalis capax illius beatae cognitionis, in quantum est ad imaginem Dei. Ad hunc autem finem beatitudinis homines reducuntur per Christi humanitatem, secundum illud Hebr. secundo. Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consumari. Et ideo oportuit, quod cognitio beata in Dei visione consistens excellentissime Christo homini conueniret: quia semper causam oportet esse potiore causato.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod diuinitas unita est humanitati Christi secundum personam, non secundum essentiam, vel naturam: sed cum unitate personae remanet distinctio naturarum. Et ideo anima Christi, quae est pars humanae naturae, per aliquod lumen participatum a natura diuina, perfecta est ad scientiam beatam, quae Deus per essentiam videtur.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex ipsa vnione homo ille est beatus beatitudine increata, sicut ex vnione est Deus: sed praeter beatitudinem increatam oportuit in natura humana Christi esse quandam beatitudinem creatam, per quam anima eius in ultimo fine humanae naturae constitueretur.

AD III. Dicendum, quod visio, seu scientia beata est quodammodo supra naturam animae rationalis, in quantum, scilicet propria virtute ad eam peruenire non potest. Alio vero modo est secundum naturam ipsius, in quantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, prout scilicet est ad imaginem Dei facta,

Super quaestiones nona articulum sextum.

IN titulo tertii articuli ponitur distinctio terminorum illorum, videlicet, indita vel infusa, ut satis fiat diuersimode illam appellantis. Scientia siquidem ista, quia simul cum natura animae datur, indita uocatur: quia uero non accipitur, nec ex ui naturae animae ipsam comitatur, sed Deo alia actione create animam, & alia actione influente scientiam, quamuis simul tempore habetur, ideo infusa nuncupatur. Et reuera infusa uocanda est, si proprie loquentur. Angelorum autem scientia indita proprie uocatur, quia comes est naturae: ut illius proprietates naturales, eademque actione, quae uerbum Dei creat angelicam naturam, imprimunt in illam species intelligibiles perfectissimas intellectus angelici. Potest nihilominus gratia materiae, scilicet animae Christi dici scientia indita, pro quantum comitatur naturam liter animam Christi, non ut creatam, sed ut assumptam a uerbo, sicut & gratia habitualis: est enim unigenitus a patre plenius non solum gratia, sed ueritate. In corpore autem unica est conclusio responsio quaestio dupliciter probata. Conclusio est. Oportet in Christo ponere scientiam inditam. Probatur primo ex uiranda imperfectioe naturae assumptae. Decebat, ut natura humana assumpta, a uerbo Dei, imperfecta non esset, ergo oportet in Christo ponere scientiam inditam. Probatur consequentia, quia aliter intellectus eius potestibilis fuisse imperfectus. Probatur hoc, quia omne quod est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur in actum: sed intellectus possibilis humanus est in potentia, & reducitur in actum per species intelligibiles, ergo esset imperfectus, si non haberet species intelligibiles, quod est habere scientiam inditam. Et hoc explanatur in litera apponendo conclusionem, in quantum per uerbum Dei impressae sunt species intelligibiles, &c. & declaratur ex subiuncto exemplo in angelis. Deinde probatur a simili ex auctoritate Augustini. Sicut in angelis ponitur duplex cognitio, matutina & uespertina, ita in Christo utraque. Litera clara est.

ARTICVLVS III.

Utrum Christus habuerit scientiam inditam, uel infusam.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod in Christo non sit alia scientia indita, uel infusa praeter scientiam beatam. Omnis enim alia scientia comparatur ad scientiam beatam, sicut imperfectum ad perfectum: sed praesentem cognitionem perfectam, excludit cognitionem imperfectam, sicut manifestata uisio faciei excludit aenigmaticam uisionem fidei, ut patet 1. ad Corint. 14. Cum igitur in Christo fuerit scientia beata, ut dictum est, uidetur quod non potuerit in eo esse alia scientia indita.

2. Pre. Imperfectior modus cognitionis disponit ad perfectionem, sicut opinio, quae est per syllogismum dialecticum, disponit ad scientiam, quae est per syllogismum demonstratiuum. Habita autem perfectione non est ulterius necessaria dispositio, sicut habito termino, non est necessarius motus. Cum ergo cognitio quaecumque alia creata comparetur ad cognitionem beatam, sicut imperfectum ad perfectum, & sic ut dispositio ad terminum, uidetur quod cum Christus habuerit cognitionem beatam, quod non fuerit ei necessarium habere aliam cognitionem.

3. Pre. Sicut materia corporalis est in potentia ad formam sensibilem, ita intellectus possibilis est in potentia ad formam intelligibilem: sed materia corporalis non potest simul recipere duas formas sensibiles, unam perfectiorem, & aliam minus perfectam, ergo neque anima potest simul recipere duplicem scientiam unam perfectiorem, & aliam minus perfectam, & sic idem quod prius.

Aduertet hic, quod natura humana assumpta a uerbo, debet absque imperfectione poni ex parte animae, nam ex parte corporis nihil prohibet imperfectionem affirmate in illa, in sui principio, quia minoratus est paulominus ab angelis, propter corpus passibile: scientia autem ad animam spectat.

Circa

abbou...

Circa probationem conclusionis, dubium occurrit, quia ratio allata procedit de potentia naturali intellectus possibilis, quae per se habet ad perfectionem naturalem, qualis est in scientia de qua loquitur Aristoteles. Hoc autem dixerim, quia anima habet duplicem scientiam naturalem: alteram secundum statum coniunctionis ad corpus, de qua locutus est Aristoteles. alteram secundum statum separationis a corpore, quam non novit Aristoteles. Praefens autem tam ratio, quam conclusio non ardetur ad actum commensuratum naturae intellectus possibilis secundum statum, vel illum statum, sed in communi indistincteque de potentia intellectus possibilis humani ad actum sibi commensuratum loquitur, quem esse species intelligibiles ex eo, quod in isto apparetur, ex auctoritate Aristotelis probat.

SED CONTRA est, quod dicitur Col. 2. quod in Christo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi.

RESPON. Dicendum, quod sicut dictum est, et decebat ut natura humana assumpta a verbo Dei imperfecta non esset. Omne autem quod est in potentia, est imperfectum, nisi reducat ad actum. Intellectus autem possibilis humanus est in potentia ad omnia intelligibilia. Reducitur autem in actu per species intelligibiles, quae sunt quaedam formae completivae ipsius, ut patet ex his, quae dicuntur in 3. de Anima. Et ideo oportet in Christo ponere scientiam inditam, in quantum per eum verbum Dei, animae Christi sibi personaliter unitae, impressae sunt species intelligibiles ad omnia, ad quae intellectus possibilis est in potentia. Sicut etiam per verbum Dei impressae sunt species intelligibiles menti angelicae in principio creationis rerum, ut patet per Augustinum 2. super Genesim ad litteram. Et ideo sicut in Angelis secundum eundem Augustinum ponitur duplex cognitio (una scilicet matutina, per quam cognoscunt res in verbo, & alia vespertina, per quam cognoscunt res in propria natura per species sibi inditas) ita praeter scientiam divinam increata tam est in Christo secundum eum animam scientia beata, qua cognoscit verbum & res in verbo & scientia infusa, siue indita, per quam cognoscit res in propria natura per species intelligibiles humanae menti proportionatas.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod visio imperfecta fidei, in sui ratione includit oppositum manifestae visionis, eo quod de ratione fidei est, ut sit de non visis, ut in secunda parte dictum est: sed cognitio, quae est per species inditas non includit aliquid oppositum cognitioni beatae. Et ideo non est eadem ratio utrobi que.

AD II. Dicendum, quod dispositio actus commensuratos sibi, ut per hoc habeatur intentum, quod sicut in esse naturali esset imperfectus intellectus, nisi esset reductus in actum commensuratum sibi (scilicet scientiam per species, quantumcumque illam seiat in verbo actu omnino superexcedente omnem facultatem naturae) ita in esse ecclesiastico esset imperfectus, nisi non esset omnia per actus commensuratos sibi, quantumcumque eadem novit in verbo. Consonat ergo ratio conclusionis, & probat eam, siue ista scientia infusa cum suis speciebus, sit alterius, siue eiusdem rationis cum

illa, de qua loquitur Aristoteles, quoniam, ut patet ex dictis, non ardetur ad naturalem scientiam, & multo minus ad talem modum naturalitatis, qualis est in scientia de qua loquitur Aristoteles. Hoc autem dixerim, quia anima habet duplicem scientiam naturalem: alteram secundum statum coniunctionis ad corpus, de qua locutus est Aristoteles. alteram secundum statum separationis a corpore, quam non novit Aristoteles. Praefens autem tam ratio, quam conclusio non ardetur ad actum commensuratum naturae intellectus possibilis secundum statum, vel illum statum, sed in communi indistincteque de potentia intellectus possibilis humani ad actum sibi commensuratum loquitur, quem esse species intelligibiles ex eo, quod in isto apparetur, ex auctoritate Aristotelis probat.

AD TERTIVM dicendum, quod cognitio beata non fit per species, quae sit similitudo divinae essentiae, vel eorum, quae in divina essentia cognoscuntur, ut patet ex his, quae in Prima parte dicta sunt, sed talis cognitio est ipsius divinae essentiae immediata per hoc, quod ipsa essentia divina unitur menti beatae, sicut intelligibile intelligenti, quae quidem essentia divina est forma excedens proportionem cuiuslibet creaturae. Unde nihil prohibet, quin cum hac forma superexcedente, simul insint rationali menti species intelligibiles proportionatae suae naturae.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit aliqua scientia experimentalis acquisita. Quicquid enim

In responsione ad 3. eiusdem articuli, nota, quod qualiter species infusa sunt humanae menti commensurate inferius patebit: qualiter autem divina essentia sit species superexcedens, clarum est.

Super quaest. nona articulum quartum.

In titulo adverte, quod aliud sonat, & alio tendit. Nam sonat scientiam experimentalem acquisitam, quae communiter se habet ad actuale experientiam, quam quis acquirere potest, vel ad habitalem scientiam, intellectui ex experientia acquisita.

Tercia Thomae. G 3 tendit

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam acquisitam.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit aliqua scientia experimentalis acquisita. Quicquid enim

In responsione ad 3. eiusdem articuli, nota, quod qualiter species infusa sunt humanae menti commensurate inferius patebit: qualiter autem divina essentia sit species superexcedens, clarum est.

Super quaest. nona articulum quartum.

In titulo adverte, quod aliud sonat, & alio tendit. Nam sonat scientiam experimentalem acquisitam, quae communiter se habet ad actuale experientiam, quam quis acquirere potest, vel ad habitalem scientiam, intellectui ex experientia acquisita.

Tercia Thomae. G 3 tendit

Ar. 1. huius q.

li. 1. re. 11. & 38. re. 1.

Ar. 2. huius q.

li. 1. re. 11. & 38. re. 1.

li. 1. re. 11. & 38. re. 1.

li. 1. re. 11. & 38. re. 1.

D. 435.

p. p. q. 11. ar. 11. 2.

Isra. q. 12. ar. 12. & q. 15. ar. 8. & op. 3. c. 25. & 3. dist. 14. ar. 3. q. 5. ad 3. & dist. 8. ar. 3. ad 5. & uerit. q. 10. ar. 3. ad 1.

tendit autem ad perfectionem huius secundi membri, quia de hoc tantum est difficultas.

¶ In corpore articuli est unica conclusio responsiva quaesito, In Christo est scientia acquisita. Probatum dupliciter. primo, Nihil eorum, quae Deus in humana natura plantavit, defuit humanitati assumptae a verbo Dei, ergo in anima Christi fuit non solum intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens, ergo non fuit in Christo intellectus agens frustra, ergo habuit propriam operationem, ergo in Christo fuerunt alicuae species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu eius possibili receptae, ergo in ipso fuit scientia acquisita. Prima consequentia probatur, quia in humana natura Deus plantavit non solum intellectum possibilem, sed etiam intellectum agentem. Secunda vero, quia Deus & natura in aliis nihil faciunt frustra, ex primo Casu. Tertia autem, quia frustra est quod non habet propriam operationem, probatur, quia omnis res est propter propriam operationem, ex 2. Casu. Quarta deinceps, quia propria operatio intellectus agentis est facere species intelligibiles in actu abstractendo eas aphantasmibus. Quinta demum, quia hoc est esse in Christo scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant. Secundo probatur conclusio connaturalitate talis scientiae, seu modi sciendi ad naturam humanam. Et consilium vis rationis in hoc, ex quo in Christo ponitur scientia connaturalis soli Deo, scilicet beata, & scientia connaturalis angelis, scilicet infusa, consequens est, ut ponatur in illo scientia connaturalis undique naturae humanae, scilicet scientia acquisita, quae est connaturalis homini ex parte agentis & patientis, ac per hoc scientia proprie est secundum humanum modum, & totaliter humana.

¶ In hoc processu duo occurrunt dubia. Primum circa illam propositionem, Frustra est quod caret propria operatione, potest enim habere duplicem sensum, vel quod intelligitur de genere vel specie, vel quod intelligitur de quolibet individuo. Nam si in primo intelligitur sensu, vera est: frustra enim esset potens operari natura aliqua generica, vel specifica, si secundum totam latitudinem generis, vel speciei careret propria operatione: sed in hoc sensu non inferitur conclusionem literam, quae de uno individuo humanitatis Christi est. Si autem in secundo sensu intelligitur, tunc est sensus, quod frustra est potentia quae in quolibet individuo suo caret propria operatione. Et sic est quidem ad propositum, sed est falsa, inquit Scotus in tertia questione, decime quartae distinctae. 3. Sententia, quoniam stat, quod potentia in aliquo praevenerit ab alio superiore agente, & propterea careat propria operatione, & ipsa non est frustra, quia est ad inregritatem perfectionemque naturae. Afferuntque instantias in beatis, in quibus est intellectus agens, & sic possent acquirere scientiam. Et similiter est potentia augmentativa, & sic possent augeri &c.

¶ Secundum dubium est circa eandem propositionem iunctam minori, quoniam autem est sermo de omni operatione alicuius, ita quod si sensus sit, Frustra est quod caret omni propria operatione. Et tunc minor est falsa, scilicet quod omnis propria operatio intellectus agentis est facere species intelligibiles in actu, cum praeter hanc operationem habeat alias sibi proprias operationes, scilicet facere evidentiam propositionum per se notarum, & mediante ista evidentia facere evidentiam omnium, quae per prima principia cognoscuntur. Si vero non est sermo de omni propria operatione, sed de quacumque, propria tamen (ita quod sensus sit, Frustra est quod caret aliqua operatione sibi propria) tunc esset ad propositum: sed est falsa, quia non est frustra quod caret una propria operatione, & habet aliam propriam operationem: esset enim propter illam, quam habet, operationem: sicut mutus non frustra habet os & linguam, quia quamvis non habeat locutionem, habet ta-

men aliam operationem, puta sumere & discernere alimentum.

¶ In eodem corpore circa conclusionem principalem, occurrit primo obiectio Scoti in loco allegato deinde Durandi ibidem. Et Scotus quidem arguit dupliciter, primo ex dictis (ut ipse ait) opinantis, scilicet Auctoris: secundo contra conclusionem in se. Sed quoniam omnes obiectioes eius consistunt in hoc, quod scientia infusa, & acquisita sunt eisdem rationis, aut distunguntur sicut materia & aespertina, aut secundum originem (quia una a Deo, altera ab intellectu agente apud nos, sicut homo generatus & homo creatus) quorum nullum Auctor etiam somniavit, ut expressit in hoc eodem articulo respondendo ad tertium docet, ideo omittendas censuit.

SED CONTRA est quod Hebr. 5. dicitur, Cum esset filius Dei, dicit ex his, quae passus est, obediētiā, Glossa * id est, expertus est. Fuit ergo in Christo aliqua experimentalis scientia, quae est scientia acquisita.

RESPON. Dicendum, quod ut ex supra dictis patet, nihil contri-

durandus vero probat probable esse scientiam infusam & acquisitam esse unius rationis, quia oculi nati, & oculi restituti, vel dati a Deo, sunt unius rationis. Probareque nititur indignum esse Christo quod acquiserit scientiam a sensibilibus, sicut non decuit ipsum discere ab homine, quia aequivalent haec duo, quum homo docens non se habeat nisi ut proponens obiectum.

¶ Ad horum evidentiam scito quod scientiam esse & vocari infusam, contingit dupliciter, hoc est per se, vel per accidens. Scientia est, & vocatur infusa per se, cuius naturalis generatio est infusio, qualis est scientia angelorum, per accidens autem infusa est, cui accidit quod habita sit per infusionem, ut scientia Ade. Scientia autem acquisita non nisi per se inveniatur, cuius scilicet naturalis generatio est acquisitio, quoniam non potest scientia ex suo genere infusa acquiri, sicut contra potest scientia ex suo genere acquisita infundi, quia agens superior potest praeveneri inferiori causam, inferioris autem agens non potest superioris ordinis effectum producere. Unde scientia, quae nata est haberi per lumen intellectus agentis, siue habeatur per acquisitionem, siue per infusionem, est, & vocatur, per se loquendo, scientia acquisita, quia ex suo genere est scientia acquisita. Et propterea scientia naturalium quam habuit Adam, fuit scientia acquisita ex suo genere, & per se, quamvis ipse non acquiserit illam, sed fuerit sibi a Deo infusa: scientia autem infusa in Christo conclusa, in praecedenti articulo est infusa ex suo genere, & non est sicut Ada scititia, sed sicut scientia angelica, ut in hoc articulo dicitur.

¶ Intellige igitur hunc titulum de scientia tam infusa, quam acquisita ex suo genere, seu per se, & non per accidens ab actu infusionis, vel actualis acquisitionis, & tunc lucefcerit altitudo veritatis huius literae tam male intellectae. Noli ergo proponere ante mentis oculos, Christum velut Adam plenum scientie acquisibilis ex suo genere, sed infusa per accidens, quia si sic Christum imaginatus fueris, processus literae corruet: & tamen sic est imaginatus Christus a non intelligentibus hanc literam, & obicientibus.

Neque enim in Adam frustra fuit intellectus agens: sicut nec potentia augmentativa, sed imaginare Christum plenum scientiam infusa ex suo genere, & sicut tabulam rasam, quo ad scientiam acquisitam ex suo genere, & tunc processu literae utere, dicendo, quod si in Christo non esset scientia acquisita ex suo genere (dico autem, non esset omnino scilicet nec per se, nec per accidens, hoc est neque per acquisitionem, quae est per se generatio eius, nec per infusionem quae est per accidens generatio eius) si inquam in Christo non esset omnino scientia acquisita, intellectus agens esset in ipso frustra, quia nihil esset impediens, aut tollens quovis modo operationem eius, & tamen non posset habere operationem suam. In Adam siquidem caruit operatione sua principali, quia non erat ibi patiens dispositum ad recipiendum, quia erat iam in actu ab alio agente reductum, nec erat amplius in potentia ad recipiendum intelligibilia ab intellectu agente, sicut potentia augmentativa non poterat augere, quia corpus eius iam erat actu perfectum in quantitate naturali.

¶ Ad

Ar. praeced.

Gl. h. 1. d. 1. c. 3. p. 1. h. 2. d. 1. c. 1. p. 1. h. 3. d. 1. c. 2. p. 1.

Ar. h. 1. d. 1. c. 3. p. 1.

¶ Ad primum igitur dubium dicitur, quod propositio illa, frustra est quod caret propria operatione, non est arcanda ad genus, speciem, ad individuum quo dicitur, vel aliquo: sed absolute sumenda est.

Et sane debet intelligi, scilicet subintellectis conditionibus generalibus, quae quum de operibus est sermo, subintelliguntur, scilicet, quando, ubi, & in quo, &c. debet operari, ita quod scilicet est, quod frustra est quod caret operatione, quando debet illam habere. Et sic propositio ista efficaciter in litera probatur, ex hoc quod unquamque est propter suam operationem: frustra siquidem est, quod finem suum non acquiritur, quando debet, & per hoc facit omnibus intantibus. Nam status beatus habet, ut tunc non debeat abstrahere intellectus agens, quia homo est in termino. Et Adam fuit suppositum, in quo intellectus agens non debebat abstrahere species, quia in intellectu possibilis plenus erat acquisita scientia.

Et similiter potentia augmentativa non fuit frustra, quia caruit quidem operatione, sed non quando, & in quo debuit operari, quoniam constat, quod operatio eius debet esse in subiecto imperfecto secundum quantitatem, & in statu augmenti, quorum nullum locum habuit in Adam creato perfecto, secundum quantitatem naturalem. Stat ergo solida prima litera propositio.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod non refert, utro modo propositio intelligatur, quia unius potentiae non est nisi una operatio propria principalis, quae se habet ad ipsam ut finis, cuius privatione dicitur frustra, quia potentia naturalis determinata est ad unum, & rationalis alterum contrarium principaliter respicit.

Et rursus omnis potentia natura quaedam est, & propterea una est cuiusque principalis operatio, fundans reliquas ordine quodam. Ad litteram tamen Auctor loquitur de operatione principalis, quae est finis.

Et multo minus refert quomodo sumatur in proposito, quia si in Christo non est scientia ex suo genere acquisita, intellectus agens esset frustra, quia careret operatione principali, quae est finis, & hoc intendit Auctor, ut patet in articulo secundo quaestio, duodecime. Et nihilominus sequi videtur, quod esset omnino frustra in ipso, quia careret & principali operatione, quae est facere species intelligibiles, & secundaria, quae est facere evidentiam primarum propositionum immediate, & mediante illa facere aliorum evidentiam: quoniam tam cognitio primorum principiorum, quam reliquorum ex illis ad scientiam acquisitam ex suo genere spectat, quam supponimus in Christo non esse: sed infusam ex suo genere tantum. Quocirca si in Christo supponeretur scientia ex suo genere acquisita, per infusionem habita (sicut ponitur in Adam) intellectus agens non careret omni operatione, sibi propria, sed prima tantum, scilicet abstractione specierum intelligibilium, scilicet namque, sicut de facto in Adam fecit, evidentiam primarum propositionum immediate & aliarum medianter illa.

Nam eodem lumine fuerunt per se nota ad prima principia & conclusiones per principia quomodo sunt evidentia nobis, quibus nos acquiramus nostra actione speciem, & studio nostro conclusiones. Ille autem per infusionem habuit quicquid nos acquirimus, sub illo tamen lumine quo acquirere nos possumus. Sed quia in Christo supponitur non esse quomodo scientiam ex suo genere acquisitam, sed ex suo genere infusam, quae est supra lumen intellectus agens, ideo omnino frustra poneretur, potest abque omni sua propria operatione intellectus agens in Christo. Et ita omnino solida & inconcussa propositio littera iuncta etiam subsumptis. Et haec intelligitur quantum est ex parte sui hoc est intellectus agens, quoniam ex libertate animae Christi

A potuisset cooperari ad illustrandum phantasmata ministrantia scientia infusa, quando placuisset uti scientia illa, convertendo se ad phantasmata, similiter ad intellectionem multorum intelligibilium.

¶ Ad obiecta Scoti contra conclusionem ipsam, iam incipit patere quod in responsione ad tertium amplius explanabit. Nam secundum Auctorem scientia infusa ex suo genere, seu per se, & scientia acquisita ex suo genere, seu per se, sunt diversarum rationum. Et licet differant penes origines & agentia diversarum rationum, non tamen differunt tantum penes origines & agentia, sed penes formalia obiecta, ac per hoc per intrinsecas differentias, ut patebit. Et ideo ridiculum est obicere, quod differunt, sicut homo natus & homo creatus, aut sicut oculi caeci nati, miraculose illuminati, & oculi aliorum. Haec enim vera sunt de scientia acquisita, & scientia per accidens

quod est omnia facere. Sic igitur necesse est dicere quod in Christo fuerint aliqua species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu possibili eius receptae, quod est esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant.

Et ideo quamvis aliter alibi scripserim, * dicendum est, in Christo fuisse scientiam acquisitam, quae proprie est scientia secundum modum humanum, non solum ex parte subiecti recipientis, sed etiam ex parte causae agentis: Nam talis scientia ponitur in Christo secundum lumen intellectus agentis, quod est animae humanae connaturale.

Scientia autem infusa attribuitur animae humanae secundum lumen desuper infusum, qui mo-

C infusa, ut fuit scientia Ade, quae ex suo genere erat eiusdem rationis cum nostra, non autem de scientia ex suo genere infusa, quoniam haec altioris ordinis ex intrinseco est, & ideo non potest acquiri, & exigit infusionem. Et de hac Auctor affert sermonibus formalibus, & per se loquitur in hac littera, isti autem ad per accidens declinarunt, dum ad scientiam cui fieri accidit, quod fit infusio, diuerterunt.

¶ Unde patet Durandi suppositionem, non a probabilitate, sed a possibilitate alienam esse, loquendo per se: sed ipse loquitur de infusa per accidens, & credit se opponere contra hanc litteram, a qua requiritur, quia littera loquitur de per se acquisita & per se infusa, sciens quod ea quae sunt per accidens, relinquuntur ab arte. Ad rationem autem Durandi ex dignitate Christi, responderetur quod non eadem est ratio acceptionis scientiae a rebus & a doctore, quoniam res causant scientiam, quasi ut instrumenta Dei, qui fecit illas, ut exemplares a sua sapientia, iuxta illud Ecclesiasticum, primo. Effudit sapientiam super omnia opera sua. Doctorem vero licet se habeat ut proponens obiectum, non tamen se habeat sic tantum, sed principaliter se habet ut proponens conceptiones suas per voces, quae sunt signaeorum, quae sunt in anima, & ordinando ac subordinando has conceptiones illis, & deducendo has ex illis, ut experimur quotidie, quod in ignem erat Christo domino, qui unus est magister totius generis humani. Et habes hanc responsionem inferius quaestione duodecima articulo tertio ad secundum.

D ¶ In eodem articulo, in responsionibus ad secundum & tertium perspicere facile potes, quae diximus esse vera de intentione Auctoris. Nam in responsionibus his habes tres differentias per se inter habitum infusum & acquisitum. Prima est secundum causas efficientes, quia infusa a superiori, acquisita ab inferiori. Secunda sequens ad istam, secundum origines, scilicet infusionem & acquisitionem. Tertia est secundum obiecta, quia acquisita est commensurata & proportionata phantasmati, quod se habet ad intellectum, ut color ad usum (ut dicitur in 3. de Anima) infusa autem est superexcedens proportionem phantasmatum. Et haec est differentia intrinseca & essentialis, propter quam istae scientiae sunt diversarum rationum.

E ¶ Et quum haec ultima differentia clarissime habeatur in littera, mirum est quo modo Scotus ausus est imponere Auctori oppositum. Et debes scire novit, quod scientiam esse commensuratam phantasmati, nihil aliud est, quam esse proportionatam & adaequatam obiecto, ut relucet in phantasmatis, qualis est scientia humana, & fuit scientia Ade. Et per oppositum scientiam excedere commensurationem phantasmatum, est illam esse proportionatam obiecto excellentiori, & excellentiori modo, quam sit obiectum phantasmabile. Et haec inferius clara erunt, quum de

Tertia S. Thomae. G 4 utraque

D. 1218.

3. Sent. dist. 49. 2. art. 1.

Hi. de Cael. re. 35. & 115. re. 30. nom. 11. de Caelo re. 17. 10. 2. li. 3. de An. re. 38. 10. 2.

veraque scientia tractabitur, & dicitur quod scientia acquisita habet pro obiecto quod quid abstrahens a singularibus, & non omne quod quid est, sed sensibilem rerum tantum. Et ideo illa scientia non se extendit ad singularia, nec substantias separatas, sicut nec nostra scientia ad haec se extendit. Scientia autem infusa, ex suo genere est, sicut angelica scientia, habens quidditatem pro obiecto, non abstrahentem, sed concretam singularibus, ita quod extendit se ad essentialia & omnia illius tunc accidentia &c. ut patet in 1. lib. Et similiter habet pro obiecto quidditatem non solum rerum sensibilem, sed etiam intellectualium, circa actum purum, qui soli sibi ipsi est quidditativus notus, & beatus ut sic, ut ibidem monstratum est. Concluditur ergo, sicut in communi loquendo, habitus per se infusi & habitus per se acquisibiles sunt diversarum rationum intrinsecus & essentialiter (ut patet de charitate, fide, spe, & virtutibus intellectualibus & moralibus) ita in speciali de scientia dicendum est, quod scientia per se infusa, seu ex suo genere, & per se, seu ex suo genere acquisibilis, sunt diversarum rationum.

p. p. q. 1. 2. 4.

Li. 1. c. 4. inf. 10. 5.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod cum duplex sit modus acquirendi scientiam, scilicet inveniendum, & addiscendum, modus qui est per inveniendum, est praecipuus; modus autem, qui est per disciplinam, est secundarius. Vnde dicitur in primo Ethico. * Ille quidem est optimus, qui omnia per se ipsum intelligit, bonus autem rursus est ille, qui bene dicenti obedit. Et ideo Christo magis competeat habere scientiam acquisitam per inveniendum, quam per disciplinam, praesertim cum ipse daretur a Deo omnibus in doctorem, secundum illud Ioel 2. Latramini in domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiae.

AD SECUNDVM dicendum, quod humana mens duplicem habet respectum. Vnum quidem ad superio-

Ad obiectionem autem primam dicitur, quod actus melior est potentia, ceteris paribus, in proposito autem cetera non sunt paria, nam esset motus ab alio, ubi nunc ponitur mouere seipsum & carere connaturali & per se modo generationis talis scientiae, ut patet ex dictis, quae praeponderant illi praeventioni actualis scientiae. Ad confirmationem dicitur, quod non est similis ratio, quia Adam creatus est ut principium naturae humanae in naturalibus, tam secundum corpus, quam secundum animam, & quia perfecta sunt secundum naturae ordinem priora imperfectis: ut duodecimo Metaphysicae Aristotelis dicitur: deo Adam sicut secundum corpus creatus est perfectus in quantitate, ita & secundum animam creatus est perfectus in scientia. Christus autem non est productus ut principium hominum in esse naturae, nec in naturalibus pro hoc statu, sed ut doctor mysteriorum Dei, & regni caelestis, in cuius signum productus est secundum corpus quantitate imperfectus, & similiter secundum animam in pura potentia, quod ad scientiam naturaliter acquisibilem. Et sicut creuit

AD TERTIVM Dicendum, quod alia ratio est de habitu acquisito, & de habitu infuso. Nam habitus scientiae acquiritur per comparationem humanae mentis ad phantasmata, unde secundum eandem rationem non potest alius habitus iterato acquiri: sed habitus scientiae infusa est a alterius rationis, utpote, a superiori descendens in animam, non secundum proportionem phantasmatum. Et ideo non est eadem ratio de utroque habitu.

etate, & vere augmentum corporale habuit, ita creuit sapientia. simul enim Euangelista haec dicit. Nec docuit mathematicam aut Astrologiam, & huiusmodi, sed arcanum Trinitatis, & vias ac secreta regni caelorum.

Ad obiectionem contra litteram dicitur, quod licet illa ratio, quod intellectus agens esset frustra, si absolute sumatur, non concludat utrumque scilicet scientiam talem ex suo genere acquisibilem, & viam talem, scilicet per acquisitionem (ut instantia de Adam manifestat) contrae tamen sumpta, hoc est in Christo, infert utrumque. Nam in Christo supponitur, nullam esse per accidens productam scientiam, sed omnem in illo scientiam esse cum suo proportionato naturaliter modo, tam in se quam in origine: decet enim Christum perfectionem omnem suae animae per se habere, & non per accidens. In Christo igitur in quo omnis suae animae conueniens perfectio per se ponenda est, frustra poneretur intellectus agens, si in eo non esset scientia acquisita, & per acquisitionem, quia careret propria principali operatione, scilicet causatione specierum intelligibilium in illo, in quo debet talem operationem habere, hoc est in Christo uiatore, quem decet scientia acquisitam habere, & modo humano habere. Vnde in littera ad explicandam plene probationem conclusionis, subiungitur connaturalitas cuiusque scientiae inuenit in Christo, scilicet quod beata est Deo connaturalis, infusa angelo acquisita homini. Et est sermo non solum de ipsa scientia, sed de modo habendi ipsam, ut patet in littera, tamquam si diceret, quod quia Christum decet habere humanam scientiam more humano, est secundum animam subiectum in quo intellectus uterque debet habere propriam operationem more humano. Ac per hoc optime dictum est, quod frustra, utpote carens propria operatione principali, quando & in quo debet esse intellectus agens, nisi causaret scientiam in Christo humana.

Nec obstat instantia de Adae scientia, quia illum, utpote principium naturae humanae, decebat esse ab initio perfectum, & scientia ex sua genere acquisita, quae absolute quidem sortitur infusionem pro generatione per accidens: in tali uero supposito, si primo totius generis humani, sortitur infusionem pro productione quodammodo, quasi per se, pro quanto principia exigunt, quod sint perfecta, quoniam perfecta sunt naturaliter priora imperfectis, ut dicitur 12. Metaph.

Oritur autem ex dictis nouum dubium simpliciter & ad hominem, cur in Christo asseritur non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem, ut fuit in Adam. Et est ratio dubii simpliciter, quia melius est, ut Christus semper habuerit talem scientiam, quam post lapsum temporis: actus enim melior est potentia in bonis, ut dicitur nono Metaphysico. Et confirmatur, quia eadem ratio militat de Adam & Christo, scilicet quia datus est a Deo uterque doctor generis humani. Vnde si Adam, quia creatus instructor succedentis generis habuit talem scientiam per infusionem, multo magis Christus, qui datus est in doctorem humani generis, debuit perfectus creari, quod ad animam, ut scilicet perfecta esset scientia acquisibili ex suo genere. Ad hominem uero, quia licet in littera probeatur, in Christo fuisse scientiam acquisitam ex suo genere, non tamen probatur, quod fuit talis scientia in Christo, per talem viam, scilicet per acquisitionem. Stat enim, quod talis scientia fuerit in Christo, & non per talem viam, sed per infusionem, ut patet in Adam, in quo quia fuit scientia acquisita ex suo genere, licet non per acquisitionem, sed per infusionem, non sequitur, intellectum agentem fuisse frustra, ut patet ex dictis. Et eadem ratione non fuisset in Christo intellectus agens frustra si scientia acquisita ex suo genere, fuisset in ipso per infusionem.

Ad hoc dicitur, quod rationabiliter haec scientia in Christo ponitur per acquisitionem, & non per infusionem, tum ex parte scientiae, tum ex parte scientis, tum ex perfectione modi sciendi. Ex parte quidem scientiae, quia acquisitio est talis scientiae generatio per se (quoniam ipsa illius naturalis generatio est) infusio autem est talis scientiae generatio per accidens, accidit enim ex miraculo, quo si infundatur generatio autem per se, praestat generationi per accidens. Ex parte uero scientis, quia nobilior est quod seipsum mouet, quam quod ab alio mouetur (ut dicitur in 8. Physico.) sciens autem per inveniendum seipsum mouet, sciens per infusionem ab extrinseco mouetur, hoc est, reducitur de potentia ad actum. illud ergo est Christo attribuendum. Ex parte autem modi sciendi, quia sicut in Christo fuit scientia beata modo beatorum, & scientia indita modo indita, ita debuit esse scientia acquisita modo acquisita, ut nullus modus sciendi conuenire potens Christo illi desinerit.

Super